

Vurdering av hvordan sikre tilstrekkelig og nødvendig praksis i lærerutdanningene og gi institusjonene anledning til å tenke nytt om mulige praksisformer

Svar på oppdragets pkt. 2c.

Innhold

1. Innledning	1
2. Rådets forståelse av oppdraget i punkt 2C	2
3. Dagens rammeplaner	2
4. Ekspertgruppen og innspill til Rådet	4
a. Ekspertgruppens rapport	4
b. Andre innspill og Rådets egne undersøkelser	5
5. Regulering av omfang av praksisopplæring	6
a. Bør omfang av praksis rammeplanfestes?	6
b. Hvordan forskriftsfeste omfang?	8
c. Hvordan sikre kvalitet på praksisopplæring	9
6. Praksis som integrert del av lærerutdanningen	11
Referanser	12

1. Innledning

I oppdraget om rammeplan er Rådet bedt om å «vurdere hvordan vi kan sikre tilstrekkelig og nødvendig praksis i lærerutdanningene og gi institusjonene anledning til å tenke nytt om mulige praksisformer. Skal praksisomfang fremdeles reguleres i dager, eller bør man finne andre måter som kan sikre tilstrekkelig praksiserfaring i utdanningene?» (pkt. 2C i oppdraget). Dette notatet besvarer dette punktet i oppdraget.

Lærerutdanning bygger på erfaringsbasert og forskningsbasert kunnskap. Praksis er derfor en sentral og nødvendig del av lærerutdanningen. Praksis gir studentene anledning til å øve på, utforske og å reflektere over reelle problemstillinger i yrket. Det bidrar også til å forstå

teoriens betydning for utøvelsen av yrket. Dette for å utvikle studentenes “mestringstro, skjønnsutøvelse og profesjonelle praksis”, (FRLU, 2024). Praksis omfatter læring på arenaer der barn og unge befinner seg. I utvidet forstand omfatter det også yrkesnær læring på campus, jf. Rådets tidligere arbeid med utvidet praksis (FRLU, 2024). Hvordan praksis best kan ivareta i lærerutdanningene, har vært en tilbakevendende utfordring. Det krever sannsynligvis tiltak på flere nivå. I dette notatet setter vi søkelyset på hvordan det kan sikres i en ny felles rammeplan.

2. Rådets forståelse av oppdraget i punkt 2C

Spørsmålet Rådet skal vurdere inngår som del av oppdraget om å utarbeide forslag til hoveddel i ny rammeplan for lærerutdanningene. Vurderingen skal gjøres i lys av oppdragets formål, som er å bidra til en mer overordnet styring av lærerutdanningene, og samtidig sikre likeverd gjennom å angi sentrale kvalitetshensyn og minimumskrav.

Hensikten med vurderingen er slik Rådet forstår det, å vurdere mulige måter å sikre tilstrekkelig og nødvendig praksis i lærerutdanningene, med vekt på praksisopplæringa¹. Dette innebærer også slik vi forstår det, å se på hvordan praksis kan være integrert i lærerutdanningen som helhet.

Innledningsvis ser vi på hvordan praksis beskrives i dagens rammeplaner og hvilke utfordringer dagens reguleringer gir. Ekspertgruppens rapport, undersøkelser/evalueringer som beskriver praksis i lærerutdanningene er også en del av bakteppe. Dette er ingen fullstendig gjennomgang, men et utvalg som har vært viktig for Rådet å ta med i arbeidet med oppdraget. I tillegg har innspill fra Rådets undersøkelser, lærerutdanningene og NFLP vært et utgangspunkt for diskusjoner og vurderinger. Deretter følger Rådets anbefalinger om praksis; regulering av omfang av praksis, hvordan det kan reguleres og hvordan best mulig sikre kvaliteten på praksisopplæringen. Med utgangspunkt i Rådets arbeid med utvidet praksis omtaler vi avslutningsvis hvordan praksis også kan ivareta som en integrert del av det øvrige læringsarbeidet i utdanningen, (FRLU, 2024).

3. Dagens rammeplaner

Gjeldende rammeplaner inneholder både generelle formuleringer om praksis som integrert del av lærerutdanningene, og om praksisopplæring som en særskilt del av utdanningene.

De generelle formuleringene omfatter blant annet at utdanningene skal bygge på forsknings- og erfaringsbasert kunnskap, at de skal være praksisnære/profesjonsrettet, imøtekomme samfunnets behov, være i nært samspill med profesjonsfeltet og barnehagen/skolen den utdanner til m.m.

De særskilte formuleringene om praksisopplæringen er mer spesifikke. De varierer med type lærerutdanning, og gjelder for eksempel:

¹ Med praksisopplæring mener vi i dette dokumentet det som omtales som praksisstudium i nåværende rammeplaner for lærerutdanningene.

- Regulering av antall dager i praksisopplæring: Minstekravene varierer mellom studieprogrammene, fra 60 til 130 dager.
- Prinsipper om at praksis skal være veiledet, variert og vurdert og være en integrert del av resten av utdanningen.
- Fordeling av praksisdager i studiet: For eksempel ved et gitt antall minimumsdager på hhv. 1. og 2. syklus for masterutdanningene, og på hhv. de to første og siste studieår i barnehagelærerutdanningen.
- At man skal ha variasjon i hvilken alderssammensetning og hvilke trinn praksisen skal foregå på.
- At praksis skal være integrert i barnehagelærerutdanningens kunnskapsområder
- At praksisopplæringen skal være tilpasset studentens fagvalg og at den skal bidra til å utvikle evne til å utforske, reflektere over og utvikle egen profesjonsutøvelse.
- At det skal være progresjon i praksisopplæringen.
- For enkelte utdanninger, særskilte bestemmelser som for eksempel: Hvis studenten er tilsatt på en skole må minst 50% av praksisopplæringen foregå på annen enn egen arbeidsplass.

Utfordringer med dagens system

Det er flere utfordringer knyttet til dagens regulering av praksis. De mest fremtredende er:

- For detaljerte føringer om fordeling av praksisdager.
- Manglende felles forståelse av sentrale begreper som progresjon, veiledet og variert (Munthe m.fl., 2020; Erfaringskonferansen 2025).
- Manglende likeverdighet og balanse mellom aktørene som bidrar i arbeidet. Den største utfordringen rundt partnerskap om praksisopplæring er å oppnå likeverdighet og balanse i aktørenes bidrag i samarbeidet (NFLPs Arbeidsgruppe, 2023, Rådets tidligere rapporter, Lærerutdanning 2025).
- Finansiering. Praksis er kostnadskreven for institusjonene. Dagens finansieringssystem for UH gir ikke høyere finansiering til en utdanning med obligatorisk praksisopplæring enn til en utdanning uten praksis (NFLPs Arbeidsgruppe, 2023). Det skiller heller ikke mellom de utdanningene som må betale for praksis, og de som ikke må betale eller betaler lite for praksis.
- Uutnyttet potensial, blant annet når det gjelder sammenheng mellom praksisstudier og de andre delene av studiet (Munthe m. fl, 2020, Lærerutdanning 2025 og Rådets tidligere rapporter).
- Manglende formalisert veilederkompetanse hos praksislærere og manglende praksiserfaring blant lærere på campus (NFLPs Arbeidsgruppe, 2023; Kaldahl m.fl., 2023).

- Innhold og struktur i barnehagelærerutdanningen er låst til kunnskapsområdene. Det gir utfordringer for mer fleksibelt innhold og sammenhengende praksisperioder (Bjerkestrand et al., 2017; Havnes, 2021).
- Gjennomføring av praksis. Studentene savner praksiserfaring fra de delene av lærerrollen som går ut over gjennomføring av de planlagte øktene, for eksempel uforutsette situasjoner som oppstår og utbredte diagnoser mm. (Rådets undersøkelse blant studenter, FRLU, 2024a; Kaldahl m.fl., 2023).
- Studentenes opplevelse av praksis. De er i ulik grad fornøyde med veiledningen, variasjonen i praksisinnhold og -sted, samt progresjonen i praksisstudiet. De peker også på repeterende innhold, lite fordypning og praksis i fag de ikke studerer, noe som påvirker muligheten for å koble praksisstudier og studier på campus (NOKUT, 2024; NOKUT 2023, NFPLs Arbeidsgruppe, 2023; Innspill fra Lærerstudentene; Rådets undersøkelse blant studenter).
- Manglende sammenheng mellom disiplin-fag, profesjonsfag og praksis (NOKUT, 2022).

4. Ekspertgruppen og innspill til Rådet

a. Ekspertgruppens rapport

Rapporten fra ekspertgruppen for overordnets styring sier blant annet følgende om praksis i lærerutdanningene:

- Praksis bør omtales eksplisitt i rammeplanen.
- Det kan være aktuelt å rammeplanfeste antall dager i praksis i underkapitlene.
- Veilederkompetanse er viktig. Viktig med tillit til veileder, at veiledning og vurdering av praksis skjer over tid.
- Det er behov for større diskusjon om felles praksisbestemmelser, men alt skal ikke nødvendigvis inn i rammeplan. Aktuelle spørsmål: "I hvilken grad og på hvilken måte bør praksis være «veiledet og vurdert», og hva ved praksis kan eventuelt ikke være det? Kan det være en idé å studiepoengfeste praksis? Hva bør egentlig vurdering og sluttvurdering av praksis innebære? Bør for eksempel sluttvurderingen ha en formativ komponent som følger studenten videre over i arbeidslivet? Og har vi for store forventninger til hva praksisdelen av utdanningene skal bidra til?" (Ekspertgruppen, 2024, s. 105-106).

b. Andre innspill og Rådets egne undersøkelser

NFLPs erfaringskonferanse 2025

På NFLPs erfaringskonferanse i april 2025 la Rådet til rette for gruppediskusjon om fremtidige behov i lærerutdanning med tanke på hoveddelen i den nye rammeplanen. I gruppearbeidet kom blant annet følgende momenter om praksis fram:

- Omfang av praksis bør rammeplanfestes.
- Praksisopplæringen i lærerutdanningene bør styrkes gjennom en systematisk tilnærming og klare forventinger til de ulike aktørene. Det må være en tydelig plan for hva som skal skje i praksis og hvem som har ansvar for hva for å sikre relevans, kvalitet og likeverdighet.
- Utvidet praksis bør inngå som et tillegg til ordinære praksisperioder. På den måten kan studentene prøve ut flere sider ved lærerrollen. Dette kan gi felles profesjonsforståelse og styrke lærerrollen og identiteten i et yrke som er under press.

Innspill til Rådet fra NFLP og lærerutdanningsinstitusjonene

I mai inviterte Rådet institusjoner som tilbyr lærerutdanning og partene i NFLP til å sende skriftlige innspill til arbeidet med ny rammeplan. Der ble blant annet følgende nevnt:

- Omfang og struktur: Bred enighet om å rammeplanfeste omfang av praksis for å sikre nasjonale minimumsstandarder og kvalitet, primært i antall dager. Dette blant annet for å sikre prioritering av og opprettholde kvalitet på praksisopplæringen fremover.
- Innhold: Praksis bør være relevant og være integrert gjennom hele utdanningen. Omtalen av praksisarenaer bør inkludere samarbeidsarenaer som for eksempel verksted, bedrift og virksomheter. Innholdet i praksis bør speile alle deler av yrket.
- Kvalitet og veiledning: Kvalitet i praksisstudiet kan oppnås ved at praksis er veiledet, variert og vurdert, samt prinsipper for progresjon, helhet og sammenheng. Kvaliteten på veiledningen og relevans i praksisopplæringen viktig.
- Vurdering av praksis: Mulig motsetning mellom krav om at all praksis skal være vurdert og perspektiv på praksis som en utforskende læringsaktivitet med rom for studentenes prøving, feiling og refleksjon, som er en viktig kvalitet i praksisstudiet. Mulig vurdering av praksis kan skrives inn i rammeplanen på en måte som synliggjør praksis som læringsaktivitet som ikke til enhver tid er vurdert (jf. innspill fra UHR-LU).
- Organisering og fleksibilitet: Institusjonene har behov for handlingsrom til å organisere praksis på en måte som best understøtter sammenhengen mellom teori og praksis. Partnerskapsavtaler tilknyttet praksis, utdanning og FoU bør rammeplanfestes. Rammeplanfesting av utvidet praksis/alternative praksisformer kan nevnes, som et tillegg til, og ikke erstatning for, ordinær praksisopplæring. Studentinvolvering og betydningen av praksis utenfor egen arbeidsplass ble også nevnt.

Rådets undersøkelser

I mai 2025 gjennomførte Rådet undersøkelser blant campuslærere, praksislærere, studenter, samt barnehage- og skoleeiere og ledere. Hensikten med undersøkelsene var å få dybdekunnskap ved å belyse ulike stemmer, og å få mer innsikt i ulike perspektiver på og relevant forståelse av problemstillinger i dagens lærerutdanninger.

I undersøkelsen blant *lærere på campus* kom det blant annet frem at antall praksisdager i lærerutdanningen bør styres nasjonalt for å sikre en felles standard. Det bør være et minimum antall dager med variert, veiledet og vurdert praksis i barnehage og skole, tilpasset de ulike programlengdene. Praksislærer og lærer fra campus bør veilede studentene i praksis. Organisering av praksisopplæringen bør ikke reguleres ytterligere. Behovet for institusjonelt forankrede og forpliktende samarbeidsstrukturer mellom lærerutdanningen og praksisfeltet bør understrekes, og praksisarenaer bør ha en integrert funksjon med tett kopling mellom praksiserfaringer og campusundervisning. En helhetlig tilnærming mellom teori og praksis er avgjørende. Det må tenkes nytt om ulike og mulige praksisformer og praksisarenaer, og det må legges til rette for studentmobilitet og fleksibilitet i utvekslingsprogrammer, samt godkjenning av praksis i utlandet.

Undersøkelsen blant *praksislærere* tyder på at det bør jobbes med kvaliteten i praksisopplæring. Vurderingen av studenter må være tilpasset det studieåret de befinner seg på, og progresjonen må være tydelig. De ønsker tettere relasjoner og samarbeid i partnerskap mellom praksisfeltet og campus. Arbeidskrav i praksisperiodene bør for eksempel utarbeides som et samarbeid mellom praksissted og campus.

Studentene ønsker at praksisperiodene struktureres med tanke på innhold, organisering og ansvarsfordeling. De ønsker større variasjon i innhold og tidspunkter for praksis, blant annet i forhold til barnehagenes og skolenes årshjul. De ønsker mindre observasjon og mer utprøving. De ønsker å bevare arbeidskrav for å få godkjent praksisen. Tilbakemelding fra praksislærer og campuslære oppleves som viktig for bevisstgjøring og refleksjon over egen yrkesidentitet.

Barnehage- og skoleeierne og -lederne var opptatt av minimumsstandarder for å sikre praksisopplæring. Praksisen bør være forankret i lokale partnerskap som involverer alle arenaer for praksis. Praksisen bør være inkluderende, utfordrende og gi praksisnær kunnskap.

5. Regulering av omfang av praksisopplæring

Spørsmålet om regulering av omfang behandles her i tre deler: a) *Bør omfang reguleres*, b) *hvordan bør det i så tilfelle reguleres*, og c) *hvordan sikre kvalitet i praksisopplæringen*.

a. Bør omfang av praksis rammeplanfestes?

I Rådets drøfting av fordeler og ulemper ved rammeplanfesting av omfang av praksis har blant annet følgende argumenter vært vesentlige:

Fordeler med rammeplanfesting:

- Sikrer forutsigbarhet og et minimum av likhet for alle studenter.
- Sikrer barnehager og skoler nyutdannede lærere med et minimum av erfaring.
- Gir grunnlag for skikkethetsvurdering i yrkesnære læringssituasjoner.
- Er et tydelig signal på forventninger om omfang på praksisstudier.
- Muliggjør studentmobilitet dersom det knyttes til sykluser i studiet.

Ulemper med rammeplanfesting:

- Gir institusjonene mindre fleksibilitet og mulighet for lokale tilpasninger.
- Kan oppleves lite innovasjonsfremmende.
- Kan føre til at krav til omfang vektlegges framfor spørsmål om kvalitet i arbeidet med praksisopplæring.
- Gir reduserte muligheter for kostnadsbesparende alternativ.
- Kan bli en minimumsstandard som raskt kan ende med å fungere som en standard.
- Dagens regulering av omfang har ikke løst de største utfordringene knyttet til praksis.

Det er viktig å ivareta en nasjonal lærerutdanning som er forutsigbar både for studenter og kommende arbeidsgivere. Praksis har som vist til innledningsvis, en sentral og nødvendig plass i lærerutdanningen. I Rådets vurderinger har vi vektlagt behovet for å sikre minimumsstandards for praksis. Dette på grunn av den betydningen praksis har for studentenes læring og utvikling av lærerutdanningen, og risikoen man løper ved ikke å forskriftsfeste det. Som et ledd i å sikre minimumsstandards anbefaler Rådet derfor å forskriftsfeste omfang av praksis i rammeplanen, supplert med prinsipper for praksisopplæring. Disse prinsippene er under utarbeidelse og vil foreligge 15.oktober når Rådet leverer sitt forslag til innhold i rammeplanen.

I vurderingen av om omfang på praksisopplæring fremdeles bør rammeplanfestes, ser Rådet at finansielle virkemidler kan fungere sterkt styrende. Gjennom innspillsrundene er det formidlet tydelige ønsker om at omfanget av praksis fremdeles skal rammeplanfestes fordi de finansielle styringsvirkemidlene ellers vil kunne overstyre intensjoner formulert på prinsippnivå. Flere løfter fram betydningen av at lærerutdanningene er finansiert uten at det er ekstra midler til praksisopplæring. De uttrykker bekymring for at *for* overordnet styring kan føre til interne ressurskamper hos utdanningsinstitusjonene med det resultat at praksis blir ulikt prioritert.

Hvis praksis blir nedprioritert som læringsarena i lærerutdanningene av økonomiske årsaker, vil dette kunne utgjøre en trussel mot prinsipper som praksisnærhet og yrkesrelevans og også premisset om at lærerutdanninger i hele landet skal være likeverdige.

Sett i lys av dagens samlede styringsvirkemidler for lærerutdanningene, mener Rådet derfor at det vil være uklokt med overordnet styring av praksisopplæringen hvor omfang ikke reguleres. Vi foreslår derfor at rammeplanen bør regulere omfang av praksis så lenge

finansieringssystemet er slik det er i dag. Eventuelle endringer i finansieringssystemet vil kunne åpne opp for mer overordnet styring også av praksisopplæringen.

Samtidig mener Rådet at institusjonene trenger et handlingsrom for lokal tilpassing. På institusjons- og programnivå kan *for* detaljert styring hemme utforskende virksomhet og stå i veien for en mangfoldsråsonalitet. Reguleringen av omfanget må derfor gi rom for variasjon i hvordan praksisopplæring gjennomføres.

b. Hvordan forskriftsfeste omfang?

Rådet har vurdert om omfang bør forskriftsfestes ved å angi et visst antall dager eller om det kan gjøres på andre måter. Rådet har blant annet vurdert muligheten av å angi en viss prosentandel av utdanningen som praksisopplæring. Dette kunne i så tilfelle omregnes i studiepoeng, dager eller timer.

Studiepoeng benyttes i både Danmark og Finland til å beregne omfang av praksisopplæring i lærerutdanningen. Rådet ser at dette *kan* styrke praksisopplæringens plass i lærerutdanningen. Samtidig vil det medføre betydelige endringer i lærerutdanningene da studiepoengene nødvendigvis vil måtte tas fra noe annet. Studiepoengfesting vil også påvirkes av regelverket for UH som stiller krav til vurdering.

Rådet er heller opptatt av å bruke potensialet for læring i praksisperiodene ved å redusere styringen av for eksempel vurdering i praksisopplæringen. Dette kan gi institusjonene handlingsrom til å utforske muligheter med praksisopplæring, jf. også UHR-LUs innspill om praksisopplæring som utforskende læringsaktivitet.

Å angi praksis i prosent kan åpne for nytenking i og med at det er en ny måte å beregne omfang av praksis på. Det vil da være et spørsmål *hva* det skal være prosent av og hvilken *merverdi* det vil gi. Ut fra Rådets beregninger ser vi at en slik måte å rammeplanfeste praksis på ikke nødvendigvis bidrar med noe som ikke dekkes inn ved bruk av antall dager. Behovet for praksis er uansett stort i alle lærerutdanninger og ikke proporsjonalt med lengden på utdanningene. Rammeplanfesting av totalt antall dager i løpet av studiet er derfor mest aktuelt.

Rådet mener reguleringen av omfang bør standardiseres og legges til rammeplanens hoveddel. Det kan styrke målsettingen om å gi institusjonene fleksibilitet i utforming av studieprogrammer på tvers av for eksempel nivå/trinn man utdanner til ved at det blir likt for alle utdanninger av likt omfang.

Dagens masterstudier har et minimumsomfang på praksisopplæring på henholdsvis 100 dager (lektorutdanningen), 110 dager (GLU) og 130 dager (LUPE). Bachelorutdanningene ligger på hhv minimum 100 dager (BLU) og 130 dager (YFL), mens PPU ligger på minimum 60 dager. En forenkling som samtidig ikke pålegger institusjonene betydelige ekstrakostnader, kan være å legge seg tett opp til dagens regulering ved å rammeplanfeste følgende omfang av praksisopplæring:

- ✓ Integreerte masterutdanninger for lærere: minimum 105 dager
- ✓ Bachelorutdanninger for lærere: minimum 100 dager
- ✓ Lærerutdanning som minimum 60 studiepoeng påbygg til annen utdanning: minimum 60 dager

Omfanget av dager i praksis bør regnes som hele arbeidsdager. Dette kan bidra til å fange opp mer av den delen av lærerrollen som ligger rundt møtet med barn og elever.

c. Hvordan sikre kvalitet på praksisopplæring

Minimumsstandarder for praksisopplæring kan delvis sikres ved å angi omfang på praksisopplæring i lærerutdanningen i rammeplanen. Rådet anbefaler imidlertid å supplere omfangsreguleringen med noen prinsipper som kan virke kvalitetsfremmende. Vi vil her peke på noen områder som kan være aktuelle. Rådet har foreløpig ikke tatt stilling til dette og vil som del av oppdragets del 3 gi en endelig anbefaling om hva som eventuelt bør prinsippfestes for å sikre kvalitet på praksisopplæring.

Partnerskap

Ett av de grunnleggende premissene i forslaget til struktur for hoveddelen er at lærerutdanningsinstitusjonene skal ha et bredt, systematisk og godt forankret partnerskap med barnehager, skoler og lokale myndigheter, samt andre relevante aktører. I Rådets tidligere arbeid med partnerskap i lærerutdanningene (FRLU, 2019 og 2020) og i arbeidet med utvidet praksis (FRLU, 2024), har Rådet argumentert for at samarbeid mellom lærerutdanning og praksisfelt om studiedesign, organisering, innhold, læringsaktiviteter, arenaer, delte stillinger, FoU og annet utviklingsarbeid og ikke minst, praksisopplæringen kan bidra til å styrke koherensen i studieprogrammene (FRLU 2019:14).

For å møte utfordringer med regulering av dagens praksisopplæring, kan det være aktuelt å spesifisere forhold rundt praksisopplæring særlig.

Veiledet og vurdert

Praksisopplæringen bør slik Rådet ser det, som hovedregel være veiledet og vurdert. Dette synes også å være en utbredt mening blant de som har gitt innspill til Rådet. Det er godt dokumentert at veiledning og vurdering er kvalitetsfremmende og bidrar til progresjon i læringsarbeidet i praksis (Munthe m. fl., 2020).

Rådet er likevel opptatt av å tydeliggjøre institusjonenes handlingsrom også når det gjelder utprøving av nye praksisformer som kvalitetsutviklende virkemiddel. Kombinert med lokal utarbeidelse av læringsutbyttebeskrivelser, jf. strukturnotatet, kan dette på sikt resultere i lokal variasjon både i måten praksisopplæringen organiseres på, men også i hvordan praksisopplæringen vil være integrert med resten av studiet. Prinsipper for veiledning og vurdering av praksisopplæringen må tilpasses en slik utvikling, og eventuelt defineres slik at de ulike aktørene får en felles forståelse av hva føringene omfatter og ikke omfatter.

Ansvar for praksisopplæring

Det er lærerutdanningene som har juridisk ansvaret for hva som tilbys i lærerutdanningene. Barnehager og skoler er lokale samarbeidspartnere, og deres roller og ansvar er primært regulert i lokale avtaler. De nasjonale retningslinjene som skal være veiledende, vil også kunne inneholde beskrivelser om dette.

Enkelte innspill peker på behov for å tydeliggjøre ansvar og roller rundt praksisopplæringen. Rådets undersøkelser gir et tydelig signal om at veiledning i praksis må være et fellesanliggende mellom praksis- og campuslærere. Dette forutsetter blant annet institusjonell tilrettelegging som muliggjør utvikling av langsiktige og tette samarbeidsrelasjoner både om gjennomføring av praksis og utforming av obligatoriske læringsaktiviteter knyttet til praksis. Rådet mener derfor også at partnerskapene vil være et egnet sted for å diskutere ansvarsdeling.

Bredde og dybde

I Rådets tidligere arbeid med utvidet praksisbegrep har vi argumentert for betydningen av en praksis i lærerutdanningene som gjenspeiler bredden i lærernes arbeidshverdag (FRLU, 2024). Kunnskapsgrunnlaget Rådet bygget på i det arbeidet viste at studentenes praksisopplæring i stor grad er knyttet til planlegging, gjennomføring og evaluering av læringsaktiviteter for barn og elever i grupper/klasser, og at praksis knyttet til andre sider av læreryrket som for eksempel samarbeid med foreldre, kolleger og andre ansatte på eller rundt barnehagen og skolen i mindre grad blir ivarettatt i praksisdelen av studiet. Kunnskapsgrunnlaget tydet også på behov for mer kunnskap om og erfaring med enkeltområder som for eksempel tilpasset opplæring for sammensatte og mangfoldige barne- og elevgrupper.

Rådet er opptatt av at studentene skal få erfare ulike sider ved lærerrollen gjennom studiet. Innspillene Rådet har fått tyder på at det er bred enighet om dette. Rådet mener samtidig at studentene må få gå i dybden av det som er yrkets kjernevirksomhet. Det er et spørsmål om og hvordan en slik bredde og dybde bør sikres i utdanningen. Rådet anser lærerutdanning som en start på yrkeslang læring, og erkjenner at evnen og kompetansen til å møte kompleksiteten i yrket er noe som også utvikles etter endt lærerutdanning. Det er derfor et spørsmål om hva som vil være tilstrekkelig for å kvalifiseres som lærer. Det er også et spørsmål om innhold i praksisopplæringen best sikres gjennom rammeplan, nasjonale retningslinjer eller i partnerskapene som består av både de som tilbyr utdanningen og de som tar imot de nyutdannede lærerne og som fortløpende erfarer hva slags kompetanse de nyutdannede trenger.

Læreren som del av et profesjonelt læringsfellesskap

Barnehagens rammeplan forutsetter at barnehager skal være lærende organisasjoner som på bakgrunn av refleksjoner som involverer hele personalgruppa, jevnlig vurderer det pedagogiske arbeidet. LK20 peker på at "Kompliserte pedagogiske spørsmål har sjelden sikre svar. (...) Lærere som i fellesskap reflekterer over og vurderer planlegging og gjennomføring av undervisningen, utvikler en rikere forståelse av god pedagogisk praksis. Dette må gjøres med utgangspunkt i både profesjonens kunnskapsgrunnlag og grunnopplæringens verdigrunnlag" (Overordnet del i LK20, kap. 3.5). Det kollektive perspektivet det her vises til, korrigerer tidligere forestillinger om læreryrket som et individuelt anliggende. Den tydelige forventningen om refleksjon og utvikling som ligger i både barnehagens rammeplan og LK20, anerkjenner at lærerne opererer i en barnehage, skole og verden i endring. Dette gir et profesjons- og fremtidsperspektiv som må gjenspeiles

i lærerutdanningen, jf. også Rådets oppfatning av kvalitetsbegrepet som i vår sammenheng skal forstås som “prosesser som skaper gode lærere” (Strukturnotatet, kap. 4).

Forutsetningen om å jobbe i profesjonelle læringsfellesskap omfatter hele utøvelsen av yrket, og Rådet mener at det bør tydeliggjøres en forventning i rammeplanen om at studentene både bør forberedes og få erfaring med det.

Dette berører slik Rådet ser det, hele studiet, og praksisopplæring spesielt. Det er derfor et spørsmål om det vil være tilstrekkelig å omtale generelt at studiet skal være preget av læringsformer og -aktiviteter som til sammen gir høy grad av yrkesnærhet og læringsarbeid hvor studenten kan være utforskende og aktiv i egen læring, eller om det i tillegg vil være behov for mer prinsipielle føringer om dette knyttet til studentenes praksisopplæring.

6. Praksis som integrert del av lærerutdanningen

Som vist til innledningsvis omtaler dagens rammeplaner både praksisopplæring i form av et gitt antall dager og praksis som integrert del av resten av utdanningen. Gitt at praksisopplæring fortsatt skal reguleres i et minimums antall dager, vil det være viktig at rammeplanen også i fremtiden ivaretar praksis som en integrert del av det øvrige læringsarbeidet i utdanningen. Den integrerende funksjonen praksis kan ha, kan slik Rådet ser det, finnes på tre nivåer eller områder:

1. Praksis integrerer både erfaringsbaserte og akademiske kunnskapsformer. Dette har vært et gjennomgangstema i Rådets tidligere arbeid
2. Praksis betyr å integrere disiplin-fag, profesjonsfag, og en rekke sosiale og faglige kompetanser
3. Praksis betyr en tydelig integrasjon av samarbeidsarenaer (barnehage/skole, campus, arbeidsliv, vitensentre, museer mm).

I vårt tidligere arbeid har vi argumentert for muligheter som ligger i det vi har kalt et utvidet praksisbegrep. Med det mener vi “læringsformer og -arenaer som gjerne går utover de undervisningspraksisene og læringsaktivitetene som tradisjonelt har vært brukt i lærerutdanningene” (FRLU, 2024). Formålet med dette er som nevnt innledningsvis å «fremme studentenes mestringstro, skjønnsutøvelse og profesjonelle praksis» (FRLU, 2024). Dette kan gjenspeiles flere steder i rammeplanen som skal utvikles. Vi vil her peke på noen eksempler på hvordan det kan ivaretas ut fra Rådets forslag til struktur. I Rådets videre arbeid med å foreslå innhold vil dette synliggjøres bedre.

I forslaget til struktur for hoveddel av rammeplanen foreslår vi å tydeliggjøre noen grunnleggende forutsetninger som skal gjelde for all lærerutdanning. En av forutsetningene er å sette studentens utvikling og progresjon i sentrum av det som skal skje i lærerutdanningen. Gjennom det retter vi søkelyset mot utforskende og studentaktive læringsformer. I neste forutsetning slås det fast at det skal være helhet og sammenheng mellom utdanningens ulike deler. Der legges det blant annet føringer om yrkesnære læringsformer og bruk av campus og barnehager/skoler som arenaer for alle aspekter ved studentens læring, som begge deler er sentrale i arbeidet med utvidet praksis. Ved å knytte det som skjer på campus nærmere praksisfeltet mener Rådet at studentenes skjønnsutøvelse og profesjonelle praksis kan styrkes. Forutsetningen om systematiserte og omfattende samarbeid i partnerskap mellom lærerutdanning og praksisfelt vil også støtte

opp under dette. Her kan det legges til rette for gjensidig utveksling av kompetanse og erfaring som kan styrke barnehagen og skolens kompetanse samtidig som det er med å utvikle lærerutdanningene.

Også gjennom formålsparagrafen vil vi knytte praksisdimensjonen tettere opp til selve utdanningen. Formålsparagrafen vil være orientert mot konteksten lærerne utdannes til, dvs. barnehage og skole. Her kan også ulike lærerroller bli synlig, som for eksempel kontaktlærer, spesialpedagog, morsmåslærer m.m. Gjennom verdiene og yrkesetikken vil lærerutdanningen og profesjonens felles verdigrunnlag bli vektlagt.

De felles kjernekompetansene kan som vist til i strukturnotatet, «gi et godt overordnet bilde av sammenhengen mellom ulike kunnskapsområder og den praktiske yrkesutøvelsen» (s. 6). En slik overordnet tilnærming til kompetansene kan tydeliggjøre praksisdimensjonen i utdanningen på en annen måte enn mer tradisjonelle læringsutbyttebeskrivelser. Læringsutbyttebeskrivelser er i sin form mer detaljerte. De kan derfor i sin ytterste konsekvens få motsatt virkning enn ønsket om helhet og sammenheng.

Rådet anbefaler at praksisfeltet sin rolle som lærerutdannere styrkes gjennom at det i rammeplanen stilles krav til partnerskap både i retningslinjearbeidet på nasjonalt nivå og den lokale planleggingen, gjennomføringen og vurderingen av studieprogrammene, herunder arbeid med læringsutbyttebeskrivelser og planleggingen og gjennomføring av praksisopplæring. Målet er at tydeligere krav til partnerskap skal styrke lærerutdanningene som faglige felleskap av profesjonsbyggere, jf. ekspertutvalget (delrapporten s. 70). Dette innebærer at både campuslærer og praksislærers rolle i veiledning tydeliggjøres (gjensidig). Også ekspertgruppen argumenterer for en samlet, overordnet styringsrasjonalitet som fremmer ansvarlig profesjonsbygging (Ekspertgruppa, 2024:101).

Referanser

Bjerkestrand, M., Fiske, J., Hernes, L., Samuelsson, I. P., Sand, S., Simonsen, S., Stenersen, B., Storjord, M. H. & Ullmann, R. (2017). *Barnehagelærerutdanninga. Styrker, svakheiter og gjensidige utfordringar* (Rapport nr. 5). Følgegruppe for barnehagelærerutdanning. <https://www.regjeringen.no/contentassets/0efc6554255647b1b138e4a2507f0c17/sluttrapport-fra-foljegruppa-for-barnehagelarerutdanning.pdf>

Ekspertgruppa om overordnet styring av lærerutdanningene. (2024). *Én felles rammeplan: Overordnet styring av lærerutdanningene*. (Rapport). Kunnskapsdepartementet. https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/sites/530/2024/08/Sluttrapport_Innhold_Trykk_RETTET.pdf

Faglig råd for Lærerutdanning. (2024). *Utvidet praksis i lærerutdanningene*. (Artikkelsamling på nett). Kunnskapsdepartementet. <https://nettsteder.regjeringen.no/frlu/utvidet-praksis/>

Faglig råd for Lærerutdanning. (2022). *Arbeid med bachelor- og masteroppgåver i lærerutdanningane*. (Rapport). Kunnskapsdepartementet. <https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/sites/429/2022/12/Rapport-BAMA.pdf>

Faglig råd for Lærerutdanning. (2020). *Partnerskap for kvalitet i lærerutdanningene*. Anbefalinger fra Faglig råd for Lærerutdanning 2025. Kunnskapsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/e29c3dc21bfa4edc9308f2fc6908afb3/partnerskap-for-kvalitet-i-larerutdanningene-004.pdf>

Faglig råd for Lærerutdanning. (2019). Partnerskap i lærerutdanningene – et kunnskapsgrunnlag. Kunnskapsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/9969c3f46f0c4a4f95ed9eee70b3ed19/partnerskap-i-larerutdanningene---et-kunnskapsgrunnlag.pdf>

Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017). (FOR-2017-04-24-487). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-04-24-487?q=rammeplan%20barnehagen>

Forskrifter om rammeplaner for lærerutdanningene. Lovdata. <https://lovdata.no/>.

Havnes, A. (2021). Kunnskapsområdene i barnehagelærerutdanningen – en umulig modell? Utfordringer ved faglig integrasjon og profesjonsretting. *Nordic Studies in Education*, Vol. 41, No. 2, 2021, pp. 111–129. <https://doi.org/10.23865/nse.v41.2356>

Kunnskapsdepartementet. (2025). Oppdrag om å utarbeide rammeplan for lærerutdanning. Arbeid med overordnet styring av lærerutdanningene – fase 3. <https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/sites/429/2025/04/Oppdrag-til-FRLU-om-a-utarbeide-rammeplan-for-larerutdanning-L2489991.pdf>

Kunnskapsdepartementet. (2017). Lærerutdanning 2025. Nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningene. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nasjonal-strategi-for-larerutdanningene/id2555622/>

Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. Utdanningsdirektoratet. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagfornyelsen/>

Munthe, E., Ruud, E. & Malmo, K-A.S. (2020). *Praksisopplæring i lærerutdanning i Norge; en forskningsoversikt*. Kunnskapsdepartementet for utdanning <https://www.uis.no/sites/default/files/inline-images/dCQSPZzEnjGopkRo31qH72kPhyvkGaQNYBMOjsceugiEIKSis.pdf>

NFLPs Arbeidsgruppe. (2023). Forslag til rammer for ansvarsdeling og samarbeid om praksisopplæring i lærerutdanningene. Kunnskapsdepartementet. https://www.regjeringen.no/contentassets/277e4321131c4b6abd03f7fe7ffa14d0/2023.05.01_rapport-fra-arbeidsgruppe_praksisopplaringen-i-lu-002.pdf

NOKUT. (2024) *Sluttrapport fra evalueringen av grunnskolelærerutdanningene for trinn 1-7 og 5-1*. <https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2024/sluttrapport-fra-evalueringen-av-grunnskolelærerutdanningene-for-trinn-1-7-og-5-1-2024.pdf>

NOKUT. (2023) *Kartlegging av praktisk-pedagogisk utdanning i Norge: Hovedrapport*. https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2023/kartlegging-av-ppu-i-norge_hovedrapport_8-2023.pdf

NOKUT. (2022) *Sluttrapport fra evalueringen av lektorutdanningen for trinn 8 – 13*.
https://www.nokut.no/globalassets/nokut/rapporter/ua/2022/sluttrapport-fra-nokuts-evaluering-av-lektorutdanning-for-trinn-813_15-2022.pdf